

גמ' חולין (ב) - מלקות על התמורה

רב דניאל שטיין

א. גמ' תמורה (ט). - תנו רבנן לא יחליפנו בשל אחרים, ולא ימיר אותו בשל עצמו. ולכתוב לא יחליפנו, ולא בעי לא ימיר אותו, אי כתב הכי הוה אמינא תצא זו ותכנס זו הוא דתילקי אבל ממיר, דתרווייהו קא מקדיש להו אימא לא לקי, קא משמע לן. האי בשל אחרים היכי דמי, אי נימא בהמה דהקדש ידידה וחולין דעלמא מי מצי מקדיש, איש כי יקדיש את ביתו קדש לה' אמר רחמנא, מה ביתו ברשותו, אף כל ברשותו, ואלא בהמה דהקדש דעלמא, וחולין ידידה מי מתפיס בדבר שאינו שלו, לעולם בבהמה דהקדש דעלמא וחולין ידידה, כגון דאמר מריה דבהמה דהקדש כל הרוצה להמיר בבהמתו יבא וימיר.

ב. גמ' תמורה (ד): - וכל לאו שניתק לעשה לא לקי, והא מימר, דלאו שניתק לעשה הוא ולקי, דתנן לא שאדם רשאי להמיר, אלא שאם המיר מומר, וסופג את הארבעים הוי להו תרי לאוי וחד עשה, ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי.

ג. מהרש"א חולין (שם) - ולמאי דאמרינן בפ"ק דתמורה דמ"מ לא הוה לאו שניתק לעשה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דהוי ליה תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי אין מקום לקושייתם דאהנך תרי לאוי לא לקי אלא חדא זימנא משום דאי לא הוי אלא חד לאו לא הוי לקי כלל כיון שניתק לעשה.

ד. ס' קהלות יעקב (חולין סי' א') - וסברי התוס' בתירוצם השני וכו' דעיקר אזהרה דלא יחליפנו אוסר באומר תצא זו ותכנס זו ולא ימיר אוסר במימר דתרווייהו קא מקדיש ולכן ליכא אלא מ' מלקות לכל חד אזהרה ידידה וכו', וצ"ע בתירוצם וכו' דשני לאווין מיירי בתרי עניני כנ"ל דעכ"פ במימר בשלו ואמר תצא זו ותכנס זו ילקה שמונים דהא קעבר על שני הלאווין דהא מימר בשלו איכלל נמי בלאו דלא יחליפנו כדאמר ולכתוב ולא יחליפנו ולא בעי ולא ימיר וכו', שמלא יחליפנו דמיירי בשל אחרים הייתי לומד גם לבשלו, ובשלמא היכא דאתי למבד דתרווייהו ליקדשו שפיר לא עבר על לא יחליפנו דהא לא בא להוציא קודש לחולין אבל באומר תצא זו ותכנס זו יתחייב גם משום לא יחליפנו עבור שבא להוציא קודש לחולין, וגם משום לא ימיר שהרי אמר ותכנס זו, וזהו עיקר אזהרת לא ימיר גבי תרווייהו ליקדשו ומצד שבא להוציא את ההקדש קעבר על לא יחליפנו, ומצד שבא להכניס את החולין הא קא עבר על לא ימיר וכו'. י"ל עוד טעם שאין ללקות שמונים והוא עפ"י המבואר בדף ג: שאמרו משום ריה"ג כל לא תעשה שבתורה עשה בו מעשה לוקה חוץ מנשבע ומימר ומקלל את השם וכו', ובהא דמימר חייב וכו' משום דבדיבורו עשה מעשה ומשמע שזה עיקר טעמא דלוקה וכו'. והנה לא אמרו דדיבורו נחשב מעשה אלא דחלות התמורה והוא המעשה והוא חייב עבורה משום מעשה זו נעשית עפ"י דיבורו ולכן נחשב חלות התמורה מעשה עבירה ידידה וחייב עליה, וא"כ התינה לאו דלא ימיר שהוא אזהרה שלא לעשות את החולין קודש שפיר איכא טעמא דבדיבוריה איתעביד מעשה שהרי חלה התמורה, אבל אזהרת לא יחליפנו וכו' הוא מה שבא להוציא את ההקדש לחולין בזה לא הועילו מעשיו כלום שהרי הקודש נשאר קודש וכו' ולא איתעביד שום דבר ע"י עבירה זו והו"ל שפיר לאו שאין בו מעשה ומשו"ה אינו לוקה אלא ארבעים דהיינו רק עבור הלאו דלא ימיר.

ה. גמ' פסחים (כג:-כד). - אלא אמר רב פפא מהכא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף, שאין תלמוד לומר לא יאכל, מה תלמוד לומר לא יאכל, אם אינו ענין לגופו, דהא נפקא ליה מקל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא בשר קדש חמור לא כל שכן וכו', אמר ליה רבינא לרב אשי ואימא לעבור עליו בשני לאווין לאו מי אמר אביי אכל פוטיא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צירעה לוקה שש, אמר ליה כל היכא דאיכא למדרש דרשינן, ולא מוקמינן בלאוי יתירי. [פרש"י - אכל פוטיא. שרץ המים. לוקה ארבע. חד לאו בשרץ המים בתורת כהנים, דהוא ספר ויקרא, וחד במשנה תורה, ושני לאווין כתובים בתורת כהנים בשקצים סתם לא תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהן, והכא לא כתיב על הארץ, ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ הארץ הרי ארבע. נמלה שהוא שרץ הארץ. לוקה חמש. הני תרי דסתם שרצים, וחד וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וחד לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וחד ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. צירעה - שרץ העוף היא, וגם שורצת על הארץ, ויש בה אלו חמש לאווין ומוסיף עליה לאו דשרץ העוף במשנה תורה (יד) וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו, שרץ לשון רחוש ונענוע, ואינו נראה, ואין בהמה וחיה הגבוהין מן הארץ בכלל שרץ, הלכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובחיה וכו' דכתיב בקדושים תהיו אינו מן המנין, דלאו בשרצים כתיב].

ו. רש"י (ויקרא י"ט, ט, כ') - "בקרת תהיה" - היא לוקה ולא הוא, יש על בית דין לבקר את הדבר שלא לחייבו מיתה, כי לא חפשה, ואין קידושיה קידושין גמורין. ורבותינו למדו מכאן שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, כ שהדיינים המלקין קורין על הלוקה (דברים כח נח - נט) אם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו'. תהא בקריאה שהדיינים וכו'. [גור אריה (שם) - ויראה לי מה שנקרא מלקות "בקורת", ולא כתב שם המלקות בשם 'מלקות', מפני כי עיקר המלקות הוא הקריאה, שמכין אותו ואומרים לו תוכחות ודברים קשים, וזהו עיקר (התוכחה) (המלקות)]. ולפיכך נקרא המלקות על שם הקריאה, שמקריא לו גדול הדיינים (כריתות יא.). ולפיכך לא היה הקריאה רק במלקות, ולא במיתה,

מפני שבמלקות היו מיסרין אותו וקוראין לו "אם לא תשמור לעשות" (דברים כח, נח), כאדם המייסר את בנו שלא יעשה עוד, ואומר לו תוכחות, ולא שייך זה במיתה, לפיכך שם מלקות "בקורת".]

ז. **חידושי ר' חיים הלוי (פ"כ עדות)** - ונראה לומר, דהרי מצינו גבי מלקות דבעינן דוקא שילקה בפני ב"ד, וכדכתיב בקרא והפילו השופט והכהו לפניו וכו'. ולפי זה נראה, דכשהוזמו העדים ואיגלאי מילתא דלא עשה ולא כלום ולא נתחייב מלקות מעולם, א"כ הא נמצא דאין על המלקות דין מעשה ב"ד כלל, ולא חשיבי ב"ד בזה, והולקה חוץ לב"ד, וא"כ הא איגלאי מילתא דמה שלקה אין בזה דין מלקות, ולא חשיב תו עשה, כיון דהויא כמו חבלות בעלמא, אבל לא שהולקה בדין מלקות ובשם מלקות כלל, ולא דמיא מלקות למיתה וממון, דהתם הרי לא בעינן שהקיום יהא בב"ד דוקא.